

Eesti Televisiooni kultuurisaade „OP“ enne ja pärast

Greta Külvet

„Formaati ei pea vahetama tingimata sama tihti kui Tartu intellektuaal sokke — iga kolmveerand aasta tagant,“ kritiseeris filmimees Rain Tolk 2015. aasta aprillis kultuurisaate „OP“ formaadimuutust. Tema pahameelt jagasid eri kultuurivaldkondade erialaliidud. Vaid aasta ja paar kuud varem oli ekraanile toodud „OP! Kunst“, „OP! Teater“ ja „OP! Film“. Kultuuriinimestele tundus nädalas ühele valdkonnale keskendumine sobivat, kuid ometi otsustas Eesti Rahvusringhäälingu programminõukogu 2015. aasta sügisest valdkonnapõhise käsitlusega mitte jätkata ja naasta mitut valdkonda hõlmavate saadete juurde. Õhku jäi palju küsimusi. „OP-i“ sisu ja eesmärgi üle on aga arutletud juba saate algusaegadest saadik. Osa heidab saatele ette liigset pealiskaudsust ja teemadest üle kiirustamist, teised väärtustavad just ülevaatlikkust ning leiavad, et väga sügavaks kultuuriaruteluks pole piisavalt suurt auditooriumi.

Lähtudes 2015. aasta formaadimuutuse üle tekkinud poleemikast, keskendun oma bakalaureusetöös „OP-i“ kui tervikliku telesaate sisuanalüüsile. Uurin, kuidas muutus saate sisu ajakirjanduslikkuse suurenemise (ajakirjanduslikustamise)¹ kontekstis. Kuna uuel ajakirjanikust saatejuhil ei ole kultuuriväljal niivõrd suurt kultuurilist ja sümbolset kapitali kui eelnevatel oma ala ekspertidest saatejuhtidel, kahtlustasid kultuuriväljal tegutsedad, et formaadivahetus vähendab „OP-i“ väärtust. Seetõttu on oluline analüüsida, millised muutused

kaasnesid uue, „ajakirjanduslikustatud“ formaadiga saate sisus, ning hinnata edastava materjali kvaliteeti, lähtudes eelkõige kajastuse mitmekesisusest.

Meetod ja valim

Uurimistöö käigus analüüsisin 24 saadet — 12 valdkonnapõhist (2015) ja 12 valdkondadeülest saadet (2017) —, milles toodi ekraanile kokku 108 lugu ja 198 saatekülalist. Seega võrdlen töös 2015. aastal eetris olnud valdkonnapõhiseid ja 2017. aastal eetris olnud valdkondadeüleseid saateid. Tulemused põhinevad standardiseeritud kontentanalüüsil. Kuna töö eesmärk oli tuua välja formaadivahetusega kaasnenud suuremad muudatused teemade valikus, käsitluses ning saates esinejate seas, andis kontentanalüüs võimaluse neid muutusi selgelt esitada.

Olenevalt analüüsikategorias oli analüüsiühikuks lugu või saatekülaline. Osaliselt põhinevad analüüsikategoriad Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis 2015. a Eesti kultuuriajakirjanduse uuringu jaoks väljatöötatud kodeerimisjuhendil, millele on bakalaureusetöö uurimisküsimuste spetsiifikat arvesse võttes lisatud vajalikke kategooriaid. Vaatluse all oli neli suurt kategooriat: esinejad, eri kultuurivaldkondade kajastamine, teemade geograafia ning käsitlusviis ja käsitluse ajendid.

„OP-i“ sisu ja struktuur

Ülesehitus

Eelkõige muutis formaadivahetus „OP-i“ saate ülesehituse stabiilsemaks, mis tähendab, et nüüd jõuab igal nädalal eetrisse kultuurisaade, mis sarnaneb

Artikkel põhineb 2017. a juunis TÜ ühiskonnateaduste instituudis kaitsitud bakalaureusetööl (juh Ragne Kõuts). Vt <http://hdl.handle.net/10062/56694>.

¹ Vt Heikki Hellman, Maarit Jaakkola. From aesthetes to reporters: The paradigm shift in art journalism in Finland. — Journalism, 2011, Vol. 13, nr 6, lk-d 783–801.

oma struktuuri poolest eelmise ja järgmise saatega. Valdkonnapõhiste saadete puhul oli sisuliselt tegemist kolme iseseisva kultuurisaatega, kuna „OP! Kunst“, „OP! Teater“ ja „OP! Film“ olid üles ehitatud erinevalt. Kui ühe valdkonna saates esines mõni kindel rubriik (nt teatrisaates vaatajaküsimus, kunstisaates muljerubriik), siis teiste valdkondade saadetest see puudus. Seega andis valdkonnapõhine formaat lisaks eri saatejuhtidele igale valdkonnale oma näo ka saatestruktuuri kaudu, aga valdkondadeüleles formaadis need erinevused kadusid. Valdkondadeülestes saadetes said lisarolli saate algus- ja vahetekstid ning nende võttepaigad, mis kujundasid saatelõigu eraldiseisvaks lühilooks. Mõnikord tutvustasid vaheklipid ka mõnda kultuurisündmust või -objekti, mida teistes lõikudes veel eraldi ei käsitletud.

Saatekülalised

„OP-i“ kõige sagedasemateks saatekülalisteks olid nii enne kui ka pärast formaadivahetust professionaalsed loomeinimesed, aga valdkondadeüleles saated töid ekraanile varasemast rohkem kriitikuid ja eksperte, mis omakorda toetab tendentsi, et uues formaadis esineb rohkem analüüsi. Kuigi analüüsi-vaid kommentaare andsid mõnel juhul ka professionaalsed loomeinimesed, kes polnud konkreetse sündmuse või objektiga seotud, tegid seda peamiselt siiski just eksperdid-kriitikud. Kultuurivaldkonnaga otseselt mitteseotud inimeste kommentaari saamiseks pöördui valdkondadeülele formaadi puhul ajakirjanike poole, valdkonnapõhistes saadetes said selles rollis sõna tavatarbijad või avaliku elu tegelased. Siinkohal võivad mängu tulla uue saatejuhi eelistused, kes on samuti ajakirjanik.

Kuigi pärast esimest valdkondadeülele saadet kritiseeriti kõrvaltvaataja positsiooni puudumist,² oli olukord tegelikult vastupidine. Nimelt oli lugudes käsitletud sündmuse või objektiga mitteseotud saatekülaliste osakaal valdkondadeüleles saadetes märgatavalt suurem kui valdkonnapõhistes saadetes. See mõjutas taas kord teemade käsitusviisi, mis oli uue formaadi puhul analüüsivam ja kriitilisem, sest teemaga otseselt seotud inimesed jutustasid

üldjuhul oma valdkonnaga seotud lugusid või kirjeldasid teoste sisu.

Tabel 1. Saatekülaliste seotus käsitletava teemaga 2017. a valdkonnaüleles (n = 97) ja 2015. a valdkonnapõhistes saatelõikudes (n = 88).

Saatekülalise seotus teemaga	2015	2017
Otseselt seotud	57	42
Kaudselt seotud	5	4
Pole seotud	26	51

Eri kultuurivaldkondade kajastus

Formaadimuutus avardas „OP-i“ esitatud kultuuripilti, mida varem piiras valdkonnapõhisuse raam. See tähendab, et kui varem olid väljastatud lood muudel teemadel kui kunst, teater ja film, siis nüüd sai „OP“ võimaluse kajastada kogu kultuurimaastikku, spektrit laiendati märgatavalt. Kuigi valdkondadeülele formaadi puhul jäid lemmikteemadeks endiselt kunst, film ja teater (eriti kaks esimest), jõudsid ekraanile ka lood muusikast, arhitektuurist, tantsust, moedisainist ja loomemajandusest.

Temaatiline mitmekesisus sai uue formaadiga aga kasvada vaid kunsti-, teatri- ja filmiteemade arvelt, sest saadet „uute“ valdkondade tõttu pikemaks ei venitatud. Seega oli erialaliitide kartus, et konkreetse valdkonna kajastuste maht väheneb, mõneti põhjendatud.³ Kõige vähem kannatasid kärpimise all film ja kunst, mille kajastused osutusid uues formaadis kõige laiaulatuslikumaks. Teatriteemade maht aga vähenes poole võrra. Samas on mahuküsimus suhteline, sest konkreetsele valdkonnale pühendatud pikem eetriaeg ei tähenda otseselt põhjalikumalt kajastust seetõttu, et sama kvaliteediga lugusid on võimalik teha ka tihendatumalt.

ERR-i nõukogu põhjendus formaadimuutuseks — kultuurivaldkondade pidev avardumine⁴ — siiski otseselt uue formaadi sisus ei kajastunud, sest kuigi vaadeldi rohkem kultuurivaldkondi, ei toodud endiselt pildile teemasid, mille üle pole n-ö ajalooliselt harjutud arutlema. See tähendab, et teater võrdub „OP-i“ jaoks üldiselt Eesti suurimate teatrite sõnalavastustega, film laia kinolevi uute mängufil-

² Vt Janar Ala. OP!-i arusaamatu muutumine. — Postimees, 16. september 2015. <http://kultuur.postimees.ee/3329901/op-i-arusaamatu-muutumine>

³ H. Alla 2015.

⁴ *Ibid.*

midega ja kunst maailma- või Eesti klassikute teoste näitustega, mida vahendavad suured tunnustatud muuseumid. Ekraanile ei jõudnud lugusid nt rahva- ja pärimuskultuurist, meediakunstist või alternatiivkultuurist, mille kajastuse puudumist on saatele varemgi ette heidetud.⁵

Kajastuste geograafia

Nagu võib eeldada, oli mõlema formaadi puhul „OP-is“ oluline roll eestimaise kultuuri vahendamisel, kuid samas kajastati küllaltki palju ka välismaised teosed ja kultuurisündmusi. Kuigi Tallinnakesksus iseloomustab Eesti kultuuriajakirjandust ka üldiselt, oli seda eriti märgata valdkonnapõhistes saadetes. Siinkohal on oluliseks mõjuriks teatriteemade suurem osakaal valdkonnapõhises formaadis, kuna uusi lavastusi saab tarbida vaid teatrites kohapeal ja neist asub suurem osa Tallinnas.

Mõlema formaadi puhul oli kultuuri kajastama mindud ka Tallinnast välja, Eesti teistesse piirkondadesse, kuid peamiselt siiski Tartusse. Ainult valdkondadeülese saate tegijad olid uuritud perioodil sõitnud saadet tegema välismaale, täpsemalt kahel korral Soome ja ühel Taani, innustades saatepublikut võtma ette kultuurireisi, kuid samas luues võimaluse välismaist kultuuri riigist lahkumata tarbida. Ilmselt on siinkohal oluline mõjur olnud Soome vabariigi 100. aastapäev, kuid kindlasti ka saatejuhi Margit Kilumetsa hea soome keele oskus, mis peegeldab Eesti kultuuriajakirjanduse uuringu tulemust, et toimetajate personaalsed eelistused kajastuvad toimetuse väiksuse tõttu selgelt kultuuriajakirjanduse sisus.⁶

„OP-i“ kultuurikäsitluse ajendid ja viisid

Käsitluse ajendid

Ka „OP-i“ puhul kehtivad Eesti kultuuriajakirjanduse kaks valdavalt tendentsi, et (1) kajastusega rea-

geeritakse konkreetsele sündmusele või (2) käsitlus on küll ajendatud konkreetsest sündmusest, kuid fookuses ei ole mitte sündmus ise, vaid analüüsitakse kultuurivälja tervikuna ja sellel toimuvat.⁷ Siiski olid kajastused tugevalt kaldu esimese variandi poole. Nagu selgus juba Maarja Aeltermanni magistriltööst,⁸ käsitleb „OP“ kultuuri peamiselt uudislikult, kajastades uusi lavastusi, filme, näitusi jms. Muud ajendid olid marginaalsed nii valdkonnapõhistes kui ka valdkonnaülestes saadetes. Siiski toetub Margit Kilumetsa juhitud valdkondadeüleline formaat sündmuslikkusele vähem, tuues võrreldes valdkonnapõhiste saadetega ekraanile enam lugusid, mille puhul konkreetne kultuurisündmus pole kesksel kohal või puudub täielikult. See tähendab, et uue formaadiga on saatetegijaid hakanud kultuurimaastikku vaatlema laiemalt ja otsima lugusid ka mujalt, mitte ainult uudislavastuste, -filmide, -näituste jms hulgast.

Tabel 2. Saateemade käsitluse ajendi või fookuse osakaal 2017. a valdkondadeüleste (n = 60) ja 2015. a valdkonnapõhiste saadete lugudes (n = 48).

Käsitluse ajend, –fookus	2015	2017
Uudisteos, --näitus	36	33
Konkurss, võistlus	1	2
Festival	3	3
Seminar, konverents	1	–
Tähtpäev, juubel	1	1
Sündmuslik ajend puudub	1	15
Sündmuslik ajend kaudne	5	6

Käsitlusviisid

Käesolev analüüs kinnitab, et „OP-i“ kultuurikäsitlus on ajakirjanduslik-populaarne,⁹ sest lähtuvalt kajastuste peamistest ajenditest on saate eesmärk tutvustada uusi kultuurisündmusi ja teoseid, suunata tarbijaid. Siinkohal on aga märgata formaatidevahelist erinevust, mis osutus vastupidiseks

⁵ Veiko Märka. Kus on kultuurisaadete veri ja pisarad? — Sirp, 17. november 2011. <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/film/kus-on-kultuurisaadete-veri-ja-pisarad/>

⁶ Ragne Kõuts-Klemm. Kokkuvõte kultuuriajakirjanduse sisu monitooringust. Uuringu vahearuanne kultuuriministeriumile. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut, 2015. http://www.kul.ee/sites/kulminn/files/kultuuriajakirjandus_monitooringu_kokkuvote_kouts_3.pdf.

⁷ *Ibid.*

⁸ Maarja Aeltermann. Eesti Televisiooni kultuurisaade „OP!“ ja sõnateatri kajastamine „OP!-is“ aastatel 1999–2011. Magistriltöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut, 2011. <http://hdl.handle.net/10062/18159>.

⁹ Vt Marju Lauristin. Kultuuriajakirjandus kultuuriväljal ja ühiskonnas. Ettekanne kultuuriministeriumis 6.06.2016. https://www.kul.rik.ee/sites/kulminn/files/kultuuriajakirjandus_kultuuriväljal_ja_ühiskonnas_.pdf

meedias kajastatud kahtlustele.¹⁰ Kui valdkonna-põhistest saadetest moodustasid suure osa lood, mis andsid edasi teose sisu, vahendasid konkreetseid kultuurielamusi või kirjeldasid loomeprotsessi, siis valdkondadeülelises saadetes oli põhirõhk kriitilisel analüüsil, mis väljus kohati ka teose piiridest, käsitledes ühiskondlikke protsesse laiemalt. Peaaegu alati andsid teoseid põhjalikult ja ka kriitiliselt analüüsivaid intervjuusid kõrvaltvaataja positsioonis inimesed.

Kuigi analüüsi esines valdkondadeülelises saadetes rohkem, ei suurendanud see kultuurielu aktuaalsete probleemide ja küsimuste käsitlemist, sest peatuti vaid konkreetsetel teosel või selle ühiskondlikul tähendusel. Vahepealne kultuurielu tasand, mis annab võimaluse probleemidest sisse tuua, jäi justkui vahele. Seega kehtib mõlema formaadi puhul televisiooni kultuuriajakirjandust üldiselt iseloomustav harv probleemide tõstatamine,¹¹ mis kinnitab „OP-i“ traditsioonilist rolli, milleks on peamiselt uute kultuuritoodete tutvustamine, mitte kultuurielu üle arutlemine.

Saatejuhi osalus

Väide, et valdkondadeülelises saadetes on intervjuerimine staatilisem,¹² peab siiski paika, sest saatejuhi esinemine vestluspartneri või moderaatori rollis puudus uue formaadi saadetest täielikult. Saatejuht esitas vaid küsimusi, samal ajal kui valdkonnapõhistes saadetes osales ta mõningatel juhtudel ka ise arutelus. Kuigi nii valdkondadeülelises kui ka valdkonnapõhistes saadetes jäidi intervjuudes suures osas siiski küsimuse-vastuse vormi juurde, oli saatejuhi roll formaaditi mõnevõrra erinev. Valdkonnapõhistes saadetes oli tegemist pigem eksperdiga, kes oli oma isikuga rohkem pildis, valdkonnaülelises jäi saatejuht täielikult neutraalse ajakirjaniku rolli ega tõstnud ennast kui isikuna oma arvamusi-hinnanguid esile.

Tabel 3. Saatejuhi roll 2017. a valdkonnaülelises saadetes (n = 109) ja 2015. a valdkonnapõhistes saadetes lugude intervjuudes (n = 88).

Saatejuhi roll	2015	2017
Ei osale üldse, esineja räägib pausideta lugu	5	17
Intervjuerija, küsimused välja monitoritud	53	59
Intervjuerija, küsimused kuuldavad, üldiselt ka kaadris nähtav	21	33
Vestluspartner, esitab suunavaid küsimusi, avaldab arvamust, annab hinnanguid	7	–
Moderator, modereerib kahe või rohkema kõneleja arutelu	2	–

Ajakirjanduslikkuse suurenemine kultuuriajakirjanduses

Lähtudes muutustest, mis kaasnesid „OP-i“ formaadivahetusega, saab rääkida ajakirjanduslikkuse suurenemisest kultuuriajakirjanduses. Senised oma valdkonna esindajatest saatejuhid asendati ajakirjanikuga, mis tekitas kultuuritegelastes vastakaid arvamusi. Seda põhjustas ajakirjaniku kultuurilise ja sümbolse kapitali¹³ vähesus kultuuriväljal, mis pani näiteks Eesti Teatriliitu kritiseerima ajakirjanike kultuurikäsitlust, mis polevat asjatundlik ja professionaalne¹⁴ — saate kommentaariumis kirjeldati ajakirjaniku võimetust tekitada loomeinimesega õiget dialoogi.¹⁵ Seega lasus tegijatel kohustus uue formaadi legitiimsust tõestada, mis on kultuuriajakirjanike tavapärase tööülesanne, arvestades nende positsiooni unikaalsust nii kultuuri- kui ka ajakirjandusväljal.

Hoolimata sellest, et kultuuriajakirjanduse „ajakirjanduslik normaliseerimine“ toob Skulte hinnangul¹⁶ kaasa süvaanalüüsi kadumise, toimus seekord formaadi muutmisega vastupidine nihe. Kuigi „OP-is“ pole kunagi olnud kohta põhjalikul süvaanalüüsil ja uue formaadiga vähenes ühele loole kulutatav keskmine aeg veelgi, muutis valdkondadeülelised formaadid kultuurikäsitluse märgatavalt ana-

¹⁰ Vt Mart Niineste. „OP“ läks kilumaks ja metsa ka. — Eesti Päevaleht, 17. september 2015. <http://epl.delfi.ee/news/melu/tahelepanek-op-laks-kilumaks-ja-metsa-ka?id=72470103>

¹¹ Ragne Kõuts-Klemm. Kultuuriajakirjanduse sisuanalüüs (kvalitatiivne ja kombineeritud tekstianalüüs). Uuringu lõpparuande II osa. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut, 2016. https://www.kul.rik.ee/sites/kulminn/files/lopparuande_ii_osa_sisuanalys.pdf

¹² J. Ala 2015.

¹³ Vt Pierre Bourdieu. The Field of Cultural Production. Cambridge: Polity Press, 1993.

¹⁴ H. Alla 2015.

¹⁵ Raimu Hanson. Nähtavale ilmus mõni tükk musta auku. — Postimees, 16. september 2015. <http://kultuur.postimees.ee/3330005/nahtavale-ilmus-moni-tukk-musta-auku>

¹⁶ Ilva Skulte. Mis on kultuuriajakirjandus? — Sirp, 30. jaanuar 2014. <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/c9-sotsiaalia/mis-on-kultuuriajakirjandus/>

lüüsimaks ja kriitilisemaks. See toimus suuresti saatekülaliste valiku põhimõtte tõttu, millega rõhuti rohkem kõrvaltvaataja analüüsivale positsioonile. Ka printsiibi, et kultuurikajastus peaks alati olema seotud kultuurisündmusega, kuid seejuures mingil viisil päevakorrast väljas,¹⁷ tõi saadetes rohkem esile just formaadimuutus, mis vaatas nii mõnegi kajastuse korral sündmusest kaugemale või sellest lausa mööda.

Formaadimuutusega kaasnenud kajastatavate kultuurivaldkondade avardamine ei mõjutanud aga „OP-i“ arusaama legitiimsusest kultuurist. See tähendab, et „OP“ kujundab oma teemavalikutega ühiskonna jaoks jätkuvalt legitiimseks vaid Eesti ja maailma „lipulaevade“ kultuuri. Alternatiivkultuuri või mittetraditsiooniliste kultuurivaldkondade kajastus puudub, kuigi kindlasti toimub nendes valdkondades Eestis ja laias maailmas nii mõndagi põnevat. Seejuures ei aita saade kaasa vähetuntud kunstnike kunstiilma sisenemisele. Kvaliteetajakirjandus peaks olema teadlik ka erinevatest nišiturgudest ja seelsetest väärtussüsteemidest.¹⁸ Praegu see teadlikkus „OP-i“ eetris ei kajastu ning ei kajastunud ka enne formaadimuutust valdkonnapõhistes saadetes. See võib olla tingitud loomemajanduslikust printsiibist, mis jätab vähem tasuvad, masse mittekonetavad kultuurivälja osad varju, ohustades omakorda kultuurilist mitmekesisust.¹⁹

Aga üldiselt saab öelda, et valdkondadeülene formaat suurendas kriitilise, professionaalse ja ühiskondliku analüüsi kaudu „OP-i“ osalust ühiskonna väärtushierarhiate ja sotsiaalsete tähenduste kujundamises, milles Marju Lauristini arvates seisnebki Eesti kultuuriajakirjanduse uuenenud roll loojatele tagasiside andmise asemel.²⁰ Niisiis on „OP-i“ formaadi uuendamine rahvusringhäälingule etteheidetud ajakirjandusliku distantsi puudumist ja vähest kriitikat kajastatava objekti suhtes²¹ mõnevõrra muutnud. Ajakirjanduslik distants suurenes juba nt saatejuhi osaluse muutumisega intervjuudes, millega ta taandati hinnangute andmisest. Samu-

ti seisab uus formaat vastu kultuurivaldkondade piiride taastootmisele, aidates valdkonnapõhisuse kaotamisega kaasa dialoogilisusele.

Kuldne kesktee

Kuigi bakalaureusetöö tegemise algul valitses autoris skeptitsism valdkonnaüleste saadete suhtes, on tema arvamus pärast mõlema formaadi analüüsimist muutunud. Lähtudes väitest, et tänapäevase kultuuri funktsiooniks on vajadusi tekitada, mitte neid rahuldada, ning et kultuuriajakirjandus peab sellele vastama ajakirjandusliku professionaalsuse kaudu,²² on „OP-i“ meeskonnal seda raske tagada, kui saatejuht on oma inimene keskkonnas, kus tegutsevad tema kajastuse ja kriitika objektid. Valdkondadeülene „OP“ on kindlasti rohkem ajakirjanduslik, kuid seda valdavalt positiivses mõttes, hoolimata sellest, et uue formaadi saadete vaadatavus on mõnevõrra langenud. Ekraanil on tasakaalustatum, objektiivsem ja analüüsivam kultuurisaade, mis vaatleb küll juba tunnustatud kultuuri, kuid ei sea enam teemavalikule otseseid valdkondlikke piiranguid. Valdkonnapõhine saade ei pakkunud sügavat kriitilist analüüsi ning jättis põhjendamatult juba algusest peale kõrvale suure osa kultuurimaastikust.

Siiski leidis ka valdkonnapõhistes saadetes väärtuslikke elemente, mis uue formaadi tulekuga tagaplaanile jäid ja mis võivad olla ka populaarsuse mõnetise languse põhjuseks. Tuleb tõdeda, et kultuurisaates „OP“ on kahtlemata suur ja oluline roll saatejuhil. Endist „OP-i“ juhtisid traditsiooniliselt pigem kultuuritegelased (nt Karl-Martin Sinijärv, Jim Ashilevi), mistõttu mõjus ka valdkondadeülele formaadi ajakirjanikust saatejuht just kauaaegsele kultuuritegelastest auditoriumile võõrastavalt. Kuigi varem on välja toodud mitu suurema ajakirjanduslikkusega kaasnenud positiivset tendentsi, kadusid uue saatejuhiga ekraanilt vabamad vestlused, mis ei olnud pelgalt küsimuse-vastuse vormis. See tähendab, et valdkondadeülele formaadi puhul ei ole saatejuhi isikul enam nii suurt rõhku, sest kultuuriväljal tegutsejate meelest puudub ajakirjanikul hinnangute andmiseks ja kriitikas osalemiseks piisav kompetents.

¹⁷ Vt Robert Dawson Scott. Bridging the cultural gap: How arts journalists decide what gets onto the arts and entertainment pages. — *Critical Quarterly*, 1999, Vol. 41, nr 1, lk-d 46–55.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Vt R. Kõuts-Klemm 2015.

²⁰ M. Lauristin 2016.

²¹ Meelis Oidsalu. Plekktrumme kõrvulukustav vaikimine. — *Sirp*, 15. aprill 2016. <http://www.sirp.ee/s1-artiklid/film/plekktrumme-korvulukustav-vaikimine/>

²² I. Skulte 2014.

Aga kindlasti ei olekski otstarbekas ajakirjaniku oma vaateid avaldama panna, sest kultuuriinimesed ei võtaks teda ebapiisava kultuurilise ja sümboolse kapitali tõttu tõsiselt. Samas pakuvad vabad vestlused või debatid vaheldust „OP-i“ tavapärasele lugudele, mis on valdavas osas hoolikalt kokku monteeritud ja illustratiivsete kaadritega varustatud ülevaated. Kahe või enama inimese vahetu kontakt laseb arutelul meeldivalt areneda. Võimalus kultuuri üle arutleda ning seda nt võrreldes trükiajakirjandusega vahetus ja „elavas“ võtmes teha on ka üks televisiooni kui meediumi eripärasid,²³ mistõttu oleks kahetsusväärne see kasutamata jätta.

Seega on autori hinnangul kaks võimalust, kuidas leida kuldne kesktee, et kombineerida mõlema formaadi paremad küljed. Esimeseks võimaluseks

on lisada praegusele valdkondadeülesele formaadile järjepidev debati- või arutelurubriik (nagu aegajalt „OP! Filmis“ kasutatud „Must foorum“), kus ajakirjanik modereerib kahe arutleja vestlust. Nii tekib tempokate ülevaatelugude vahele saates paus ning lastakse kujuneda teistsugusel ja vahetumal arutelul, mis ei põhine ainult ühe inimese vastustel saatejuhi küsimustele. Teine võimalus on tuua saatejuhiks taas mõni kultuuriinimene, kelle kultuuriline ja sümboolne kapital võimaldab rohkem varem kirjeldatud vormis intervjuusid ja arutelusid. Seejuures oleks aga oluline tagada ajakirjanduslik taustajõud, et säilitada praeguse valdkondadeülese formaadi analüütiline ajakirjanduslik suund, mis on võrreldes valdkonnapõhise kajastusega muutnud „OP-i“ kultuurikäsitluse mitmekesisemaks.

²³ Katrin Seppel. ETV kultuuriteabe vahendajana. Diplomitöö. Tartu Ülikool, žurnalistika kateeder, 1981.